

INHOUD

Voorwoord	1
1. Inleiding: ‘Kijken naar de natuur’	7
1.1. <i>De biologische evolutie</i>	7
1.2. <i>De evolutie in de opvattingen</i>	12
2. Mentale basisvermogens bij mens en dier	15
2.1. <i>De ‘hardware’: neuronen</i>	15
Leidt deze hardware tot bewustzijn?.....	18
2.2. <i>Waarneming en voorstelling</i>	19
Gewaarworden en waarnemen.....	20
Kunnen planten ook waarnemen?.....	24
Universele intelligentie.....	25
De materialistische benadering	26
2.3. <i>Basisverstand</i>	27
Verstand.....	27
Conditionering	27
2.4. <i>Emoties, gevoelens, motief en wil</i>	33
Pijn	37
Plezier, genot.....	38
Spelen	40
2.5. <i>Object en subject</i>	42
2.6. <i>Mentaal tijdreizen</i>	44
Geheugen.....	44
Verwachting	45
2.7. <i>Gedrag: geërfd of aangeleerd?</i>	47
2.8. <i>Personen</i>	54
Ik voel, dus ik ben	56
Individueen.....	57

3. Hogere geestelijke vermogens	59
3.1. <i>Kennis en intelligentie</i>	59
3.2. <i>Planning en werktuigen</i>	64
Het gebruik van werktuigen en doelbewustheid	64
Verbeelding, probleemoplossing en vooruitdenken	65
Ambachtslui	69
Landbouwers	71
Verwachting en ideaalbeeld	71
Zelfbeheersing	72
Inductief redeneren	74
3.3. <i>Kennis doorgeven en het ontstaan van 'culturen'</i>	74
3.4. <i>Communicatie, taal en rekenen</i>	77
Denken zonder taal	77
Emoties signaleren	78
Intentionele communicatie met symbolen	83
Woordbegrip en echte taal	86
De rede	88
Besef van hoeveelheid	89
3.5. <i>Leve de groep!</i>	90
Zorg voor de kleintjes	91
Elkaar herkennen	92
Hiërarchie en zelfbeheersing	93
Billijkheid en rechtvaardigheid	94
Dankbaarheid	96
'Theory of mind' en empathie	97
Solidariteit en 'warme' morele gevoelens	101
Law and order	106
Moraal	107
Agressie en verzoening	108
Misleiding	110
Politiek, samenwerking en overleg	113

3.6. <i>Zelfbewust op weg</i>	116
Ook bij de allerkleinsten?	116
Zelfbewustzijn	117
Genegenheid.....	120
Rouwen	123
Esthetische gevoelens en creativiteit	124
Reflectie	125
4. En nu?	129
4.1. <i>Is de mens uniek?</i>	129
Geen essentieel, maar slechts een gradueel verschil..	129
Taal	131
Genen en gedrag.....	132
4.2. <i>De omgang met dieren en de rechten van de natuur</i>	134
De beker van de kennis.....	134
De omgang met nutsdieren of ‘consumptiedieren’ ..	135
De omgang met wilde dieren en de hele natuur.....	143
Dierenrechten en de rechten van de natuur	144
Dierproeven	148
5. Slotbeschouwing	153
Bibliografie	157